

12. L'arribada de la democràcia

El 20 de novembre del 1975 va morir el darrer dictador feixista d'Europa. A diferència dels seus homòlegs —i antics aliats— Adolf Hitler i Benito Mussolini, Francisco Franco va abandonar aquest món al llit. Aleshores Espanya afrontava un futur incert, entre unes forces polítiques i socials contràries a la dictadura que propugnaven una obertura del país cap a formes democràtiques —així com alguns dels integrants de l'estructura del règim franquista—, un grup d'irreductibles franquistes que volien continuar igual —l'anomenat 'búnquer'— i una població que es mirava el futur amb esperança i un cert vertigen. Què passaria d'ara endavant? Hi havia perill d'un altre enfrontament civil, com quaranta anys enrere?

Però aquesta no era l'única preocupació al país. El boom del *desarrollismo* va donar pas a uns anys marcats per l'anomenada crisi del petroli, que va arrencar el 1973 arran del conflicte entre Israel, Síria i Egipte, en la coneguda com a guerra del Iom Kippur. El preu del petroli va créixer i, de retruc, el de la resta de productes, donada la dependència mundial d'aquest combustible fòssil. Per aquesta raó, l'economia espanyola passaria de tenir un 2% d'atur i un creixement del 8% anual el 1973 —resultat del cycle expansiu que havia experimentat l'economia mundial els anys anteriors— a tenir una taxa d'atur superior a la de la mitjana dels països de l'OCDE el 1977. Quatre anys durant els

quals van desfilar tres presidents del govern, dos caps d'estat —de Franco al rei Joan Carles I— i quatre ministres d'Hisenda, fruit del canvi de règim. En aquest sentit, la inestabilitat política no va ajudar les polítiques econòmiques, i en pocs anys el país viuria uns anys de carestia de la vida. De fet, així ho podem comprovar si llegim els butlletins del Centre Social de la Florida d'aquells anys. S'estima que la xifra d'aturats del 1983 ascendia a les 28.000 persones a la ciutat, dels quals poc més d'un 25% tenia accés al subsidi de l'atur, mentre que la resta havia de tirar endavant a través de l'economia submergida i la marginalitat¹⁵⁹.

Per tant, la democràcia va retornar a Espanya en un clima enrarit de crisi econòmica. Perquè, com diria aquell, en aquest país els canvis polítics solen coincidir sempre amb temps d'inestabilitat mundial. En conseqüència, cal destacar que la transició cap a la democràcia es va portar a terme amb una crisi econòmica d'abast mundial com a teló de fons. A més, cal destacar que la democràcia no va retornar de manera natural, un cop va morir el dictador: va ser necessària la pressió popular i de l'oposició democràtica al franquisme per obligar l'estat a fer les passes en aquella direcció. Un exemple d'això és la política municipal, els ajuntaments, a on la democràcia no va arribar fins quatre anys

159. VV.AA; (*op. cit.*, 1997), p.237.

Carrers de la Florida amb cartells de les eleccions de 1984. A la foto, el socialista Raimon Obiols a sota d'un cartell de Jordi Pujol / AMHLAF0111007 /a.Alejandro González López /d.Alejandro González López

després de la mort de Franco. Si en un primer moment la voluntat de l'oposició democràtica era restablir el poder autònom de la Generalitat —quelcom que es va aconseguir el 1977, amb el retorn de Josep Tarradellas, un vell polític republicà que va convertir-se en president provisional del Govern català—, a partir d'aquell moment la meta fixa era la celebració d'elec-

cions democràtiques als ajuntaments. El 1977 ja se n'havien celebrat unes de legislatives, que va guanyar la Unión de Centro Democrático (UCD), liderada per Adolfo Suárez, un antic secretari general del Moviment —recordem, el partit únic del franquisme— que presidiria Espanya fins al 1981.

Durant aquests quatre anys que separen la mort de Franco de les primeres eleccions municipals democràtiques el 1979, l'activitat de l'Ajuntament va ser escassa. Fins i tot hi havia dificultats a l'hora de celebrar els Plens. Un any abans dels comicis, l'abril del 1978, *L'Estaca* indicava en un article que feia tres mesos que no se'n celebrava cap. *¿Por qué? Nadie ha dado explicaciones convincentes. Parece que es porque cada vez que el consistorio se reúne sabe que van a venir los vecinos de los barrios a presionar en pos de sus reivindicaciones*¹⁶⁰. Un cop d'ull a la premsa de l'època deixa clar que a l'Ajuntament no hi havia cap rumb fixat, i les dimissions de

regidors eren freqüents. El 1977 Vicenç Capdevila va deixar de ser alcalde per viatjar a Madrid a ocupar-se de la cartera d'Administració Local del Ministeri d'Administració Territorial. El va succeir per imperatiu legal —atès que era el primer tinent d'alcaldia— Joan Perelló, persona de

160. *L'Estaca*, del 13 al 19 d'abril del 1978, n.1, p.5.

Un altre carrer de la Florida amb cartells electorals, amb Jordi Pujol com a protagonista / AMHLAF0111008 /a.Alejandro González López /d.Alejandro González López

tarannà dialogant, però totalment desbordada pel desgavell que vivia la ciutat en tots els ordres. Això, i la pressió d'una oposició que l'acusava de ser l'home de palla de Capdevila, afegida a la solitud a la qual es va haver d'enfrontar, va portar el mateix batlle a reconèixer que calia un Estatut d'Autonomia i una nova Llei de règim local. El mateix Capdevila va reconèixer al periodista Jesús Vila¹⁶¹ que aquells van ser "anys difícils, d'agitació social i de reivindicació al carrer". "Les associacions de veïns,

161. VILA, Jesús; *Capdevila i nosaltres. L'Hospitalet, crònica política d'aquells anys decisius (1964-1979)*, l'Hospitalet, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2016, p.91.

que actuaven com a corretges de transmissió dels partits polítics, tenien força i pressa per posar la seva gent al capdavant dels ajuntaments", va argumentar l'exalcalde, traspassat el març del 2020 a causa de la covid. Amb tot, Capdevila va tenir paraules de record per als dirigents del Centre Social de la Florida, on "tenien molt de pes", va dir, Joan Saura i Maria Dolors Calvet, amb qui va coincidir anys més tard en la seva carrera política. "En aquells anys tots ens coneixíem força i, cadascú des de la seva visió social, penso que buscàvem el millor per a la ciutat. Perelló, per exemple, va saber resistir fins al final amb tota dignitat, enmig de les pressions dels que aspiraven legítimament

El tinent d'alcaldia d'Esports, Josep Baliu, portant la torxa olímpica de Barcelona 92, que va passar per l'Hospitalet, però va vorejar el barri / AMHLAF0025931 /a.Autor desconegut/da

156

a governar”, va valorar sobre el mandat de l'alcalde Perelló.

Amb aquest panorama es va arribar a l'abril del 1979. El dia 3 van celebrar-se, per fi, les esperades eleccions municipals. S'hi van presentar vuit candidatures: PSC-PSOE, PSUC, CC-UCD, CiU, PTC (Partit del Treball de Catalunya), Comunistes de Catalunya, ERC i MCC-OEC (Moviment Comunista de Catalunya). Però només la meitat van assolir el mínim per aconseguir representació al Ple aquell 3 d'abril electoral, en el qual van participar prop del 60% dels hospitalencs. El PSC-PSOE, on hi havia polítics com Garcilaso Aguado, Juan Ignacio Pujana o Pilar Ferran, va arrabassar la primera posició al PSUC per només un regidor, 12 davant 11. Un PSUC, per altra banda, format per noms com Joan

Saura, veí del barri; Jaume Botey, Mercè Olivares o Francesc Candel i que va consensuar amb els socialistes i els dos representants de CiU l'anomenat 'Pacte de Progrés', per fer-se càrrec de la ciutat. L'esquerra havia obtingut uns resultats històrics, 23 regidors, davant dels quatre de CiU i de la UCD, a raó de dos cadascú. De fet, el mateix dia dels comicis, quan es van conèixer els resultats, una munió de veïns amb senyeres i banderes de sindicats van ocupar la plaça de l'Ajuntament per celebrar la victòria amb els nous regidors, alguns dels quals es van adreçar a la multitud des del balcó. “Va ser una explosió d'emocions, d'alegria i de pensaments anhelats que es feien realitat”, recorda Juan Ignacio Pujana¹⁶², cap de llista socialista que es convertiria en el primer alcalde de la jove democràcia. Pel que fa al barri —que havia estat protagonista durant la campanya per les diverses promeses que es van fer per retirar les torres d'alta tensió—, els seus resultats van seguir la tònica general de la ciutat: en el seu conjunt, les 22.655 persones que van anar a votar aquell dia —una participació del 60%— van votar majoritàriament a PSC-PSOE i PSUC. Els socialistes van ser els més votats a la Florida, amb 6.322 sufragis, però no així a les Planes, on els comunistes van obtenir 3.877 vots, 697 més que el PSC. La resta de partits, per la seva banda, van aconseguir resultats molt modestos: destaquen els 480 vots a les Planes de la UCD —que estava governant a Madrid, no oblidem— o bé els 67 d'ERC al mateix barri, així com els 578 de CiU a la Florida.

162. RODRÍGUEZ, F. Javier; (*op. cit.*, 2019), p.27.

Al fil d'aquesta victòria electoral, Perelló va expressar dies abans dels comicis al número 1 dels *Cuadernos Monográficos*, que editava el Club de Premsa de l'Hospitalet, que amb la constitució del nou ajuntament democràtic se sentia "més tranquil" i amb ganes de "recuperar" els cinc anys que havia dedicat a la vida pública. En aquell número especial de l'abril del 1979 l'aleshores ja exalcalde Perelló va donar un consell a

Pujana: "Li diria que s'ha de carregar d'una extraordinària paciència i que el seu ànim mai no es vegi doblegat pels problemes". I finalment, per reblar el clau, va encertar de ple amb un dels principals mals de cap que entomaria el nou govern. "Que ningú pensi que ara els problemes se solucionaran de la nit al dia". Dos dies abans del Ple d'investidura del nou govern d'esquerres, l'últim alcalde del franquisme aprovava els darrers dictàmens i s'acomiadava amb un 'Visca Catalunya' que donava pas a una nova etapa.

El missatge de Perelló acabaria sent profètic. Durant els quatre anys d'*impasse* entre la mort de Franco i l'arribada de la democràcia plena a l'Ajuntament, els partits antifranquistes d'esquerres havien acompanyat els veïns i els moviments socials en les seves reivindicacions. Però un cop l'esquerra va conquerir el govern

*Una imatge del carrer Florida amb Renclusa dels anys 90 /
AVV Distrito IV*

municipal, els problemes no es van esvaïr per art de màgia. I, de cop i volta, d'estar al darrere de la pancarta, els líders municipals van veure-la de front. El nou govern municipal era ara l'encarregat de solucionar el desgavell que havia criticat durant els anys anteriors. L'endeutament municipal era elevat, les urgències innumerables i la pressió veïnal, de vegades, insuportable. Així i tot, tal com va destacar en el seu moment Jaume Botey, regidor d'Educació en aquell govern, la voluntat gairebé "quixotesca" dels nous líders municipals va aconseguir anar millorant la situació dels veïns.

Per altra banda, les Planes i la Florida van experimentar, després de dècades a l'alça, una aturada del creixement demogràfic. Hi va influir l'aturada dels fluxos migratoris cap a Catalunya, causada precisament per la crisi econòmica que caracteritzà aquells anys. Fins al punt

El vagó del metro que hi havia al parc de les Planes. La nena que hi apareix és la Marta Piera / AMHLAF0110784 /a.Jaume Piera Martí / d.Jaume Piera Martí

158

que el 1976 el saldo migratori va ser negatiu, de -494 persones. És a dir, que per primer cop en dècades, havia marxat més gent de l'Hospitalet que no pas entrat. Aquesta és una data important, ja que no seria fins a l'any 2000, un quart de segle més tard, que aquest índex no tornaria a ser positiu, amb les migracions internacionals, de les quals en parlarem aviat. Pel que fa al barri, el 1975 hi vivien 53.690 persones, però sis anys després aquesta xifra seria inferior, en concret de 52.243 habitants. Cinc anys més tard, el 1986, el nombre de veïns de la Florida i les Planes baixaria de nou, fins als 48.061. El descens demogràfic tocaria sotre l'any 2001, quan es van comptabilitzar 38.871 habitants als dos barris. ¿Què estava passant? Per una banda, cal destacar l'envelliment de la població, mentre que els fills d'aquelles parelles

joves d'immigrants que s'havien instal·lat al barri a partir dels anys 50, començaven a marxar del barri quan es feien adults. Buscaven pisos més grans i de millor qualitat, els quals trobaven en uns altres barris de l'Hospitalet o directament en unes altres ciutats.

Tot i això, la situació de molts joves era delicada. L'atur havia esdevingut un fenomen generalitzat, ja que molta gent va perdre la seva feina arran de la crisi econòmica i el tancament de fàbriques i negocis. El jovent trobava dificultats per inserir-se al mercat laboral, mentre que els pares de família que es quedaven sense feina veïen que la recol·locació era costosa. Aquestes situacions van portar molts joves sense estudis i sense feina de famílies desestructurades o amb dificultats a caure al món de

les drogues. I, des d'aquí, solien infectar-se de la sida, el que era gairebé una sentència de mort en aquells anys. Qui en dona un testimoni esfereïdor és mossèn Murillo:

Para atender a los enfermos se combinaban Cáritas, la Pastoral de la Salud y la asociación VOLS?, y no daban abasto [...]

Los enfermos vivían unos procesos muy rápidos de deterioro físico, y a veces mental, y era muy triste verlos consumirse literalmente. En muchos casos habíamos conocido la historia previa de preocupación de los padres, de desesperación por verlos enganchados a las drogas, los problemas con la justicia... Algunos padres, madres sobre todo, me habían pedido intervenir, hablar con ellos y hacer valer el respeto que algunos me tenían por conocerme de toda la vida o por mi condición de sacerdote. El caso es que tuve que oficiar demasiados entierros de muchos chavales y chavalas conocidos, y la verdad es que ha sido un trago de los más duros de mi vida como sacerdote¹⁶³.

163. MURILLO, José i SANTOLINO, Montse; *50 anys compartint i acollint. Història de la Parròquia de la Mare de Déu de la Llum (1966-2006)*, l'Hospitalet, 2008. p. 185.

Aspecte de les vies al seu pas sota el pont de Matacavalls, any 1999 / CELH

L'Ajuntament, per la seva banda, n'era totalment conscient i va posar en marxa campanyes específiques. I és que la drogoaddicció, la pobresa i les desigualtats van donar com a resultat, de retruc, un problema d'inseguretat al barri. Ho recorda la Purificación Sánchez, durant la xerrada que va oferir als alumnes de sisè de l'escola Joaquim Ruyra. *Cuando nosotros éramos pequeños, había un alto grado de delincuencia. Había muchos robos, debido a las drogas; hubo mucha gente que se hizo adicta.* Tot i això, les temptacions de pensar que qualsevol temps passat va ser millor hi són molt presents en l'actualitat. Tendim a recordar les coses bones, però com expressa la Purificación, *los tiempos no son peores, son diferentes, porque los tiempos que vivimos de pequeños también tenían su qué.* N'opina igual l'Estrella Ambrojo,

Una imatge de
Les Planes de l'any
1996, a tocar de les
vies, amb el cotxe com
a protagonista / CELH

160

escriptora i activista present a la primera sessió del taller d'història. *Dicen que cualquier tiempo pasado fue mejor, pero había cosas malas; se llevo a tanta gente por delante la maldita heroína....* Diem això perquè en els tallers de memòria que hem celebrat hi ha hagut diverses queixes respecte de la situació actual d'inseguretat al barri. Sense treure la raó als veïns que es queixen, segurament desesperats per l'incivisme o els delictes que experimenten o testimonien diàriament al barri, hem de dir que pocs d'ells van fer esment també als problemes que es vivien els anys 80 i 90 a la Florida i les Planes. I en un article a *Localmundial*, Manuel Domínguez recorda a través de diferents retalls de premsa, testimonis i records personals que aquella època va ser intensa pel que fa a delinqüència i marginalitat. En aquest sentit, proposa actuar contra la pobresa i el desarrelament per tal de limitar-los en l'actualitat.

El 23F i la Florida

Arribats a la dècada dels 80, cal aturar-nos en un dels esdeveniments més rellevants i esperpèntics d'aquella dècada: el cop d'estat del 23 de febrer del 1981. Aquell dia, el país sencer va aguantar la respiració després de saber que un grup de guàrdies civils, amb tricorni i metralleta, van entrar al Congrés dels Diputats de Madrid. Al comandament hi anava el tinent coronel Antonio Tejero, que disparant al sostre de la cambra de representants va cridar aquell *quieto todo el mundo* que va glaçar la sang a bona part del país. Els militars havien irromput a la sala durant el recompte de vots per investir Leopoldo Calvo Sotelo com a nou president del govern, després de la dimissió d'Adolfo Suárez uns dies abans. Amb el Congrés segrestat —episodi que narra exhaustivament Javier Cercas al seu *Anatomía de un instante*—, arribaven

notícies preocupants des de València, on l'exèrcit havia tret els tancs al carrer sota les ordres del general Milans del Bosch. Malgrat que encara avui dia no sabem tota la veritat d'aquell episodi —com per exemple, qui era aquella *autoridad competente* a la qual esperava Tejero al Congrés—, la indecisió d'alguns generals i el discurs del rei Joan Carles I de matinada cominant a posar fi al cop d'estat van evitar que la situació anés a pitjor, i el fantasma d'una nova dictadura militar o d'un enfrontament civil es va esvaïr l'endemà.

Recordem aquell episodi perquè les reaccions a la ciutat van centrar-se en la Florida. En concret, a l'Aula de Cultura, inaugurada a finals del 1975, que va ser l'escenari escollit per celebrar una assemblea de les principals forces polítiques, sindicals i socials de l'Hospitalet. D'aquella reunió, organitzada a primera hora de la matinada per acordar una reacció unitària al cop d'estat, va sortir un document que es va repartir aquell matí a la ciutat, tot i que la seva repercussió i ressò va ser gairebé nul·la. En resum, el full condemnava l'assalt al Congrés i convocava una vaga general per a l'endemà, que finalment no es va fer perquè les institucions van recuperar el control de la situació¹⁶⁴. Així i tot, els nervis van estar a flor de pell aquella nit, durant la qual mig país va estar pendent del transistor. En aquest sentit, Maribel Rodríguez, parella aleshores del pioner de la radio-difusió a la ciutat, Francesc Casbas, recorda com en aquelles hores angunioses van sentir per la seva emissora de casa les converses entre

164. VV.AA; (*op. cit.*, 1997), p.234.

L'Avinguda de Catalunya, a les Planes, fa més de dues dècades / CELH

161

diverses autoritats i polítics catalans que fugien cap a França, pel que pogués passar¹⁶⁵.

El barri es connecta amb la gran Barcelona

En capítols anteriors hem vist que una de les mancances del barri tenia a veure amb el transport públic. La Florida i les Planes, en aquest sentit, estaven deficientment comunicats amb la resta de la ciutat i amb Barcelona, on treballaven molts dels seus veïns. Al centre de l'Hospitalet, de fet, només hi baixaven si havien de pagar algun tribut, i per fer-ho creuaven la via per passos deficients o en qualsevol punt dels rails, cosa que provocava accidents. Malgrat que a finals del 1958 es van posar en funciona-

165. RODRÍGUEZ, F. Javier; (*op. cit.*, 2019), p.62.

L'antic mercat de la Florida, l'any 1999 / CELH

ment dues línies d'Autobusos Masip que enllaçaven els Blocs Onésimo Redondo amb Collblanc i la Torrassa, per facilitar així la mobilitat dels obrers cap a la capital, el barri va continuar vivint d'esquena a la metròpoli.

Això canviaria a partir del 1987, any de l'arribada del metro. Quatre anys abans, la Línia 1 del suburbà havia arribat a la Torrassa, un pas insuficient per connectar la ciutat amb la veïna Barcelona. Però finalment, el 24 d'abril del 1987 el president de la Generalitat, Jordi Pujol, va visitar l'Hospitalet per tallar la cinta inaugural de l'ampliació de la línia vermella que comprenia les estacions de la Florida, Can Serra, Rambla

Just Oliveras i Avinguda del Carrilet, el que representava un tram de 2,3 quilòmetres i un pressupost de 2.361 milions de les antigues pessetes, que van pagar entre el Ministeri de Transports i el Govern català. Tot i que la inauguració oficial es va fer a la parada de l'Avinguda del Carrilet, al Centre, des d'aquell dia la Florida i les Planes van estar més a prop de la resta de la ciutat i de Barcelona. Aquella jornada, Pujol va destacar que un dels problemes més greus de l'Hospitalet era el del transport públic, i que la Generalitat hi treballava per solucionar-lo¹⁶⁶. No s'equivocava, ja que les queixes dels usuaris pel que consideraven un servei "desastrós" eren contínues. Sense anar més lluny, l'agost del 1987 el regidor delegat de Circulació a l'Ajuntament i responsable de la Florida, Roberto Ruiz, va demanar al Ente Metropolitano del Transporte (EMT) que reorganitzés el servei de bus a la ciutat, que patia reiteradament retards i manca de neteja i seguretat dels vehicles¹⁶⁷.

Anys 90, anys de canvis

Avancem en el temps. Arriba la dècada dels 90, la qual va arrencar amb els Jocs Olímpics de Barcelona 92. La torxa olímpica, de fet, va arribar a l'Hospitalet el 19 de juny del 1992, on va ser rebuda per milers de persones. I en el seu recorregut va vorejar la Florida i les Planes de dalt a baix, sense entrar-hi, des de la confluència de l'avinguda Tomás Giménez amb Isabel la

166. *La Vanguardia*, 25/4/1987, p.21.

167. *La Vanguardia*, 29/8/1987, p.18.

Catòlica, per on va baixar fins a la Fabregada, abans d'arribar a la Rambla Just Oliveras¹⁶⁸. Aquella torxa simbolitzava la modernització d'un país, que després de dècades d'ostracisme ara era l'epicentre del món. No obstant això, el foc grec no va fer esvaïr els problemes locals d'un dia per l'altre. L'atur estava disparat i la marginalitat havia arrossegat a aquells sectors de la societat més castigats per la pobresa. El barri no era pas una excepció, i això es traduïa en l'aparició i generalització d'estigmes i estereotips, com ara els que afectaven els Blocs Florida.

Aquell 1992, també, es produïa un crim atroç que ha quedat gravat a foc a l'inconscient de la ciutat i del barri.

El 15 de desembre del 1992, un jove de 20 anys, Pedro Álvarez, era assassinat a trets a l'avinguda de Catalunya. Els fets van tenir lloc a la nit, quan el jove acompanyava la seva parella a casa. En aquell moment, un vehicle va estar a punt d'atropellar la noia, fet que va desencadenar una discussió entre el Pedro i el conductor, que li va disparar al cap. Dies després del crim, un agent de la Policia Nacional va ser detingut com a presumpte assassí, però va ser posat en llibertat una setmana més tard i exculpat per falta de proves. Des d'aleshores, la família del Pedro ha protagonitzat una de les lluites socials més llargues del continent, a la recerca de la veritat i de justícia. El seu pare, el

Concentració del 15 de desembre del 2022 en record de l'assassinat del jove Pedro Álvarez, a l'avinguda Catalunya
/ AELH

163

Juanjo, ha fet vagues de fam i ha impulsat diverses recollides de signatures perquè es reobris el cas. Malauradament, els fets van prescriure i l'octubre del 2020 l'Audiència de Barcelona va rebutjar reobrir la investigació. Igualment, la Plataforma Pedro Álvarez ha posat en marxa una campanya de recerca d'informació extrajudicial per trobar noves pistes i testimonis que permetin saber què va passar aquella fatídica nit. "Només ens queda la veritat", expressen des de la família. La seva lluita, tanmateix, ha estat immortalitzada en un documental de Damià Puig, *Nosotros no olvidamos*, disponible a Filmin i que explica un dels casos d'abús policial més punyents de les últimes dècades.

168. *Mundo Deportivo*, 20/6/1992, p.5.

Per altra banda, la dècada dels 90 va ser la de la “maduració” de la població de la Florida i les Planes. Les segones —i, en algun cas, terceres— generacions de famílies immigrades van agafar el comandament del teixit associatiu i veïnal, que patia una certa despolitització i pèrdua de múscul —lluny ja dels anys intensos del tardofranquisme i els primers compassos de la democràcia—, en paral·lel al sorgiment de més entitats adreçades a l’esbarjo o l’esport. Ara bé, les problemàtiques continuaven a sobre de la taula i no es van abandonar, com ara la del soterrament dels cables d’alta tensió. Recordem que aquella torxa olímpica que prometia un nou i esperançador futur per a la gran Barcelona va travessar per sota de les torres que havien generat tants accidents en el passat i que suposaven un autèntic anacronisme —recordem que no serien retirades fins un any més tard—. Per tot plegat, i malgrat que s’havia millorat en comparació amb els anys del franquisme, hi havia molta feina a fer al barri.

En un document manuscrit de l’Associació de Veïns datat el 1992, i que es pot trobar als documents que l’entitat va cedir recentment al Centre d’Estudis, es posa de manifest la necessitat de continuar reivindicant millores al barri: *Sanidad, centros para la juventud, zonas verdes, bibliotecas o la eliminación de los cables de alta tensión*. En aquesta línia, l’associació demana la creació d’un centre cívic, de més zones d’aparcament i s’especifica la necessitat de convertir el solar del SEPU en una zona d’ús per als col·legis, alguns dels quals no tenen un pati en condicions. A més, s’avisava de la inseguretat creixent. Per altra banda, posen sobre la taula

el daltabaix que pateix el moviment associatiu del barri. *Hay una gran caída del asociacionismo. Las asociaciones carecen de infraestructura, no tienen medios, alertaven.*

A banda, en una il·lustrativa carta enviada per l’Associació de Veïns als regidors de l’Ajuntament el 18 d’octubre del 1999 —que consta a l’arxiu que l’entitat va cedir al Centre d’Estudis—, s’enumeren algunes de les principals queixes dels veïns. Principalment, la manca de bancs per seure i arbres. *Les adjuntamos también una relación de los árboles que faltan y los que están secos en diversas calles del barrio*, resa la missiva en un dels seus punts. També es fa referència a la manca d’espais per a la canalla i al mal estat dels equipaments i el mobiliari urbà. Per altra banda, l’associació posava el focus en el pas soterrat dels carrers Teide i Canigó. *Hay quejas por parte de los vecinos de que no está bien realizado y que es peligroso*. Es tracta del pas sota les vies del carrer Garrofers, aquell sobre el qual hem parlat en capítols anteriors i que, abans de ser subterrani, era una estructura en molt mal estat per on en alguna ocasió havia caigut algun infant. Val a dir que 23 anys més tard, aquest pas continua sent un indret brut i poc amable.

Aquests clams estan també recollits en el diagnòstic del Pla de Desenvolupament Comunitari de la Florida, editat el 2005 i fruit d’un treball de diverses entitats del barri per analitzar quines accions eren prioritàries a la zona. Aquesta iniciativa es va posar en marxa el 1998, un any abans de la missiva esmentada anteriorment, i va estar impulsat per l’Associació de Veïns de

la Florida a través dels plans de desenvolupament comunitari de la Federació d'Associacions de Veïns d'Habitatge Social de Catalunya (FA-VIBC).

Aquest projecte comptava amb el suport del ministeri de Treball, el departament de Benestar i Família de la Generalitat i l'Ajuntament, i va ser possible gràcies a la feina de diverses entitats del barri que van posar fil a l'agulla per preguntar els veïns què necessitava el seu barri: l'Associació de Veïns de la Florida, el Club Esplai Florida, el Casal Solidari La Llumeneta, Waslala-Chichigua, MIJAC-Drac Màgic, la parròquia de la Llum, Ràdio Florida, la Fundació Pere Closa, Caminantes Sin Fronteras i els Diables i Diablesses de la Florida. Amb tot, es tracta d'un document molt important a l'hora d'entendre la situació que vivia el barri en el tombant de segle.

En aquesta diagnosi es posa de manifest qüestions endèmiques al barri, com ara la manca de zones verdes o la massificació, entre altres.

Tanto el barrio como sus accesos no están adaptados a todos los colectivos, hay gran cantidad de subidas y escaleras, barreras arquitectónicas en las calles y de acceso a los edificios. Faltan bancos, fuentes y pivotes móviles para evitar el acceso de los vehículos a las zonas peatonales. Hay poco espacio de parking público y la ordenación del tráfico se ve muy afectada por las obras constantes.

De la mateixa manera, el document coincideix en opinar que a les Planes i la Florida hi ha una

important mancança de zones verdes, i també destaca una realitat punyent relativa al parc de les Planes i el seu gaudi veïnal:

Teniendo en cuenta la densidad del barrio, existe la percepción de falta de zonas verdes. Hay dos parques (espacios bien delimitados, peatonales, con arboledas, fuentes y zonas donde los niños pueden jugar), el de Las Planas y el de La Torrassa, aunque mucha gente que piensa que éste último no forma parte del barrio, acude a él puesto que es de más fácil acceso que el de Las Planas [...] La cuesta de acceso actúa como límite fronterizo e impide el acceso a mucha gente mayor. Se detecta falta de cuidadores y de lavabos públicos.

En aquesta línia, els veïns lamentaven falta d'espai lliure; unes reivindicacions que continuen estant d'actualitat:

Existe también la percepción de carencia de plazas públicas. Además, las que hay deberían ser arregladas más: Los Pajaritos, La Pau-Sepu (no hay sombra suficiente), Granada-Ajedrez (no tiene sombras y está mal conservada), Libertad (carece de servicios y está en obras frecuentemente), Los Bloques (mal cuidada), Las Granotas (muy bonita per también mal cuidada). Los espacios de recreo y plazas más pequeñas y determinados rincones del barrio, también se perciben como insuficientes.

No es quedaven aquí, ja que, a més de parlar de l'oferta socioeducativa al barri —no suficiente ante las diferentes demandas de la población infantil y sus familias— i del perill de

l'analfabetisme funcional entre els joves, hi ha un fragment dedicat a l'atenció mèdica:

Teniendo en cuenta el aumento importante de la población en los últimos años, detectamos deficiencias en la atención sanitaria debido principalmente a la falta de profesionales. Existe una sobrecarga de los servicios de salud, la cual provoca que no se puedan dar respuestas rápidas y adecuadas a las demandas de la población.

Amb aquest panorama arribem al tombant de segle i ens acostem a l'actualitat; i sobretot a un fenomen ben viu a la Florida i les Planes: la immigració estrangera, que es va començar a manifestar a finals dels anys 90 per arribar a ser un moviment demogràfic de masses els primers anys del segle XXI. I, igual que els anys 60 es debatia sobre l'encaix i la integració d'aquells "altres catalans", tal com els va descriure Candel, ara mateix Catalunya, parafrasejant Andreu Domingo, torna a estar de nou al davant del mirall de la immigració.